

Raziskave na Radohi

Borivoj Ladišič

Uvod

Planota Radoha je podaljšek Gorjancev jugozahodno od Vahte, kjer se pobočje v zakraselih stopnjah postopno znižuje proti Uršnim selom in Novem mestu. Na zahodu jo omejujeta kraške globeli Rožni dol in V Bajerjih. Tu prevladujejo jurski in kredni apnenci ter podrejeno dolomiti, kar se seveda odraža tudi v izoblikovanosti površja. Površje je kraško, tla so povečini močno razčlenjena in skalnata, vrtače so zelo pogoste, površinskih voda ni, zasledimo le nekaj manjših in presihajočih studencev. Večji del vrtač je udornega nastanka.

Jamarske raziskave

Radoha je bila do nedavnega slabo raziskana. Najnižjo katastrsko številko (kat. št.) ima Jama na Radohi, in sicer 832. Žal v katastru ni podatka, kdo jo je registriral. Sledi ji Radoška jama ali Librenica, s kat. št. 1357. Ko je radoška žaga pred drugo svetovno vojno še obratovala, so jama lastniki žage razkazovali svojim gostom. V ta namen so v notranjosti jame do zakapanega rova postavili lesene lestve. Prvi dokumentirani obisk jame Librenice je iz leta 1961 (IZRK, Postojna). Najstarejši zapisnik o obisku jam na Radohi so napisali člani DZRJ iz Ljubljane leta 1955 za jama Frlinka pod Uršnimi seli, kat. št. 1409.

Minilo je slabih dvajset let do naslednjih raziskovalnih akcij. Konec sedemdesetih let so člani Jamarskega kluba iz Straže dokumentirali Jamo na Radohi in Librenico ter še pet novih jam, dve jami pa člani Belokranjskega jamarskega kluba iz Črnomlja. Tako je bilo tu znanih le 10 jam. Novomeški jamarji so do začetka in na začetku devetdesetih let registrirali 6 jam, med njimi zlasti zanimivo Mihovško jama (kat. št. 6484), znano po nemilih dogodkih iz druge svetovne vojne ter Ajdovsko jama (kat. št. 6165), v kateri so našli skromne najdbe iz preteklosti. Tej kraški pokrajini zadnja leta posvečam več raziskovalne pozornost, tako da se število dokumentiranih jam skokovito povečuje. Sočasno z novimi raziskavami sem preverjal lokacije že registriranih jam. Obstoječa, predvsem starejša dokumentacija je bila pomanjkljiva, lege nezanesljive, načrti komaj prepoznavni. Zato je pred leti prišlo tudi do trojnega primera registracije istega objekta. Za odpravljanje nesoglasij je bilo treba vložiti kar nekaj truda in porabiti več terenskih in raziskovalnih akcij. Do sedaj sem na Radohi raziskal 35 jam ter registriral 30 novih objektov. Skupno število raziskanih jam se je tako povzpelo na 46. Potrebno je prišteti tudi brezno Krojačevka (kat. št. 5597), kateremu sem registriral vhod oziroma določil lokacijo z dopolnilnim zapisnikom, ni pa še izmerjeno. Vsem znanim jamam sem

določil tudi natančno lego po topografski karti v merilu 1 : 5000 ali 1 : 10000, v zadnjem obdobju pa tudi z GPS napravo. Območje Radohe je zelo obetajoče, tako da raziskav še ne bo kmalu konec. Povsem neraziskano je veliko območje med Gornjimi Lazami, Škrbcem in Semiško goro.

Značilnosti kraških objektov

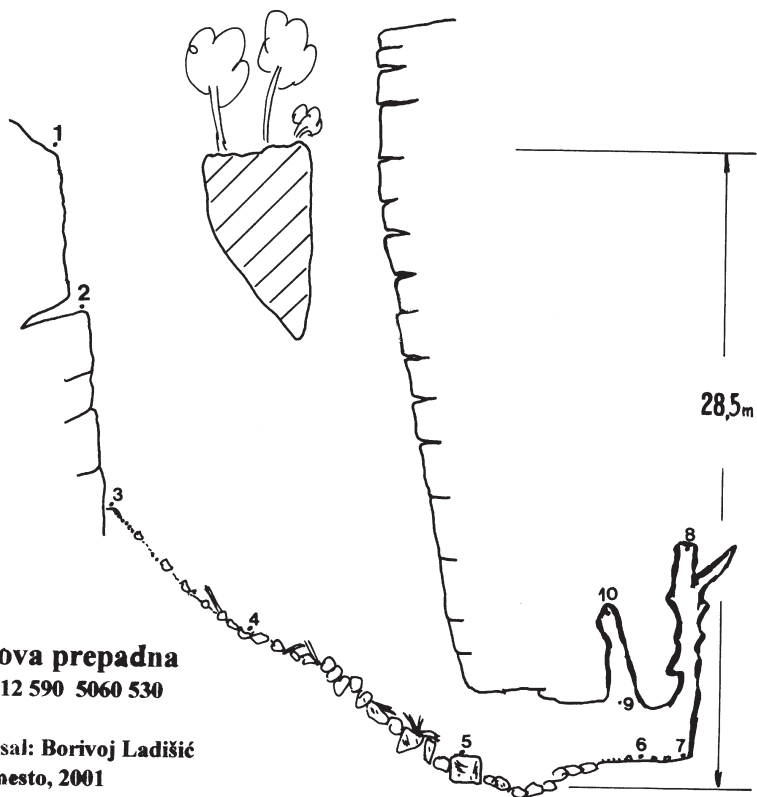
Med objekti prevladujejo korozijska brezna globoka 10 do 35 metrov. Večina brezen ima mogočne vhode, a se običajno kmalu končajo z neperspektivnimi podori. Vodoravnih jam je zelo malo, poznamo jih le pet. Nekaj jam je tudi kombiniranega nastanka. V daljše ali krajše horizontalne rove pridemo skozi sekundarna udorna brezna, ki so se odprla nad rovi ali dvoranami. Lep primer takih jam sta Jama 2 na Tolanu (kat. št. 4770), Nad zadnjim ovinkom 1 (kat. št. 7507) ter Jama na Padežu (*). Vhodi vanje so plitva brezna, po katerih se spustimo v lepo oblikovane fosilne vodne rove. Sledi nekdanjega vodnega pretoka so še najbolj vidne v ozkem erozijskem rovu v Mihovski jami, kjer so na stenah še opazne fasete. Vodnih jam na Radohi skoraj ni. Poznamo manjšo izvirno jamo Grota (kat. št. 5567), ki leži nekako na robu planote Radohe pri Podgradu. Vodo v bazenu smo našli tudi v Jami na Padežu. Verjetno gre za bazen kapnice, ali pa se v jami pojavi občasen potok, ki nato za sabo pušča lužo. Vodoravni rovi so močno preoblikovani in običajno zasuti s podori. Velike podore opazimo zlasti v Librenici, Ajdovski jami, Predalnici in še nekaterih. Jame na Radohi so lepo zasigane. Po okrasju izstopajo Mihovska jama, Jama na Padežu ter Jama 1 na Tolanu (kat. št. 4769). Značilnost krasa na Radohi je tudi veliko število zasutih jam. Tako veselje ob odkritju novega vhoda hitro mine, ko ugotoviš da se jama po treh, štirih ali petih metrih konča s skalnatimi podori, ki so velikokrat prekriti tudi s humusom, nastalim s prepevanjem listja, padlega skozi vhod.

Zanimivejši objekti

Največja in najlepša jama na Radohi je vsekakor **Mihovska jama**. Dolga je 267 metrov, najnižja točka pa je na globini 54 metrov. Skozi razmeroma majhen vhod se spustimo v prostorno vhodno dvorano. Po 11 metrov globokem breznu pridemo v razgiban in erozijsko oblikovan rov, ki nas pripelje v veliko kapniško dvorano. Dvorano krasijo številni kapniki v obliki zaves, stalagmitov, stalaktitov, sigovih ponvic ter slapovi bele sige (Rukše, 1992). Domačinom je ostala najbolj v spominu zaradi dogodka med drugo svetovno vojno, ko so partizani pred jamo postrelili 17 ljudi in jih nato pometali v jamo. Leta 1994 so novomeški jamarji z dna vhodne stopnje pobrali kostne ostanke.

Radoška jama je druga po velikosti. Dolga je 168 metrov in ravno toliko globoka kot Mihovska jama. Mogočen vhod se odpira v vdorni vrtači. Obkrožajo ga navpične stene, kar kaže, da se je strop jame zrušil in zasul glavni rov s podornim kamenjem. Po strmem podoru pridemo v podorno dvorano, iz katere je prehod v stopnjast in lepo zasigan rov, kjer je nadaljevanje jame (Kulovec, 1982). Ta rov je bil pred vojno urejen za obisk. Na koncu se razcepi v dva rova, oba pa se znižata do višine 20 cm. Tu je možno nadaljevanje z manjšo poglobitvijo rova.

Tudi **Ajdovsko jamo** štejemo med večje jame območja. Vhod vanjo je nedaleč od Radoške jame. Dolga je 70 metrov in globoka 15 metrov. Vhod v jamo je v pobočju večje vrtače, pod mogočno vertikalno steno, ki jo seka navpična prelomnica. Po dolgem podoru se spustimo na dno prostorne podorne dvorane, dolge 40 metrov in široke 18 metrov. V steni dvorane je

Čerenkova prepadna

koord.: 5512 590 5060 530

Meril in risal: Borivoj Ladišić

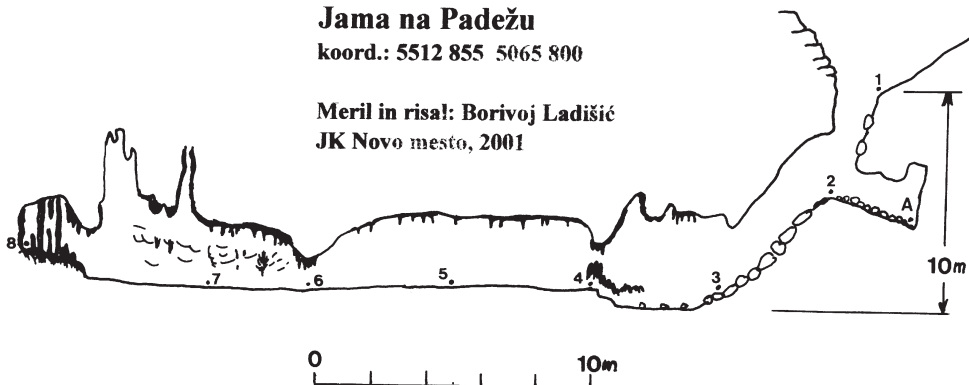
JK Novo mesto, 2001

Jama na Padežu

koord.: 5512 855 5065 800

Meril in risal: Borivoj Ladišić

JK Novo mesto, 2001

krajši zasigan rov. V podoru pod vhomom so našli bronastodobno keramično posodico in fragmente prazgodovinske keramike. Objekt tako predstavlja edino bronastodobno lokacijo v širši okolici (Hudoklin, 1990).

Naravni proces podiranja stropa lepo vidimo v udorni jami **Predalnica** (kat. št. 5598), z ohranjenim mogočnim naravnim mostom nad udorno dvorano. Kako pa človek lahko uniči jamo, vidimo pri sosednjem **Breznu nad Predalnico** (*). Brezno je bilo namreč zaminirano. V spodnji dvorani so na tleh veliki podorni bloki in debeli kosi odlomljene sige, ki je ob miniranju zgrmela s sten in stropa. Tako so stene ostale gole s svežimi sledovi krušenja in podiranja, na tleh med kamenjem pa najdemo veliko kosov zažigalne vrvice (Ladišič, 2001).

Najgloblje brezno radoškega krasa je brezno **Pod Kilovcem** (kat. št. 7505), ki je globoko 35 metrov. To je stopnjasto brezno z lepo zasiganim prehodom v najnižjo stopnjo. Toda najbolj mogočno brezno je **Čerenkova prepadna** (*). Leži približno 500 metrov jugovzhodno od vasi Gornje Laze. Vhod v brezno sta dve veliki odprtini, ki jih deli mogočen naravni most. Večja odprtina, skozi katero je lažji spust do dna, je velika 7 x 5 metrov, manjša pa 4 x 3 metre. Vhodna stopnja je globoka 16 metrov. Stopimo na vrh melišča, po katerem se spustimo do dna. Tu doseže jama najnižjo točko na globini 28,5 metra. Jama se nadaljuje z 10 metrov dolgim vodoravnim rovom, ki ima v stropu dva kamina. Oba sem preplezal, krajši je visok 4 metre, daljši pa 9,5 metra, oba pa sta lepo zasigana.

O pestrosti in zanimivosti kraškega podzemlja se prepričamo, če obiščemo **Jamo na Padežu**. Odpira se v dnu manjše vrtače nedaleč od lovskega doma na Padežu. Skozi lijakast vhod, ki se odpira v dnu vrtače, se spustimo 5 metrov nižje in stopimo na vrh nasipnega stožca. Po njem se spustimo še 5 metrov do dna lepo zasiganega rova, ki je usmerjen proti severozahodu. Na nasprotni strani pod vhomom je nadaljevanje rova zasuto s podorom. Rov je dolg 65 metrov in se konča z lepo zasigano kapelico. Siga je najbrž zaprla nadaljevanje rova. Sredi rova se na desni strani odpira nizek prehod v nizek, a lepo zasigan prostor z bazenom vode na dnu. Kaže, da voda priteče iz ozkega nadaljevanje na koncu dvorane. Tu je možno nadaljevanje.

Naj omenim še manjšo jamo, ki sem jo poimenoval **Bolnica na Rasnu** (kat. št. 7504). Odpira se v dnu velike in globoke vrtače pod mogočno skalno steno. Vhod je velika zevajoča odprtina, nastala ob močni razpoki, ki jo takoj opazimo v skalni steni. Do vhoda se spustimo po 8 metrov dolgi lijakasti zajedi. Za impozantnim vhomom, visokim 7 metrov in širokim 5 metrov, je pa le 10 metrov dolg jamski rov. Na tleh so veliki podorni bloki, ki so zasuli nadaljevanje jame. Izvedel sem, da je bila jama v času druge svetovne vojne partizanska bolnica. Na koncu rova še vedno stoji nadstrešek iz lesenih brun. Les je že črn in precej trhel, kar kaže, da je že desetletja v jami. Predvidevam, da so to res ostanki lesenega nadstreška bolnice, ki je ščitil bolnike pred kapljajočo vodo.

* Jama je poslana v registracijo leta 2001 in še nima katastrske številke.

Literatura

- Hudoklin, Andrej, 1990: Jamarske raziskave širšega območja Radohe. Dolenjski kras, Bilten, 1989, 15-18, Novo mesto.
- Kulovec, Darko, 1982: Radoška jama - Librenica. Dolenjski kras, str. 61, Novo mesto.
- Ladišič, Borivoj, 2001: Predalnica in Brezno nad Predalnico. Naše jame 43: 101-106, Ljubljana.
- Rukše, Mihael, 1992: Presenečenje v Mihovski jami. Dolenjski kras 3: 19-21, Novo mesto.